

KOPENHAG OKULU’NUN GÜVENLİKLEŞTİRME TEORİSİ BAĞLAMINDA ABD’NİN İRAK POLİTİKASI: 2000-2008

Serdar UKUR¹

Öz: Bu çalışmanın temel amacı, 2000-2008 yılları arasında ABD’nin Irak politikasını Kopenhag Okulu’nun Güvenlikleştirme Teorisi ekseninde sorgulamaktır. Bu sorgulamayı yapmadan önceden, ilk olarak, Kopenhag Okulu’nun felsefi altyapısına ve temsilcilerine değinilecektir. Ardından, Kopenhag Okulu’nun “güvenlik” kavramına ilişkin yaklaşımına ve ayrıca bu Okul’un Güvenlikleştirme Teorisi hakkındaki değlendirmelerine yer verilecektir. Son olarak, çalışma, bu teorinin 2000-2008 yılları arasında ABD’nin Irak temelli dış politikasında nasıl uygulandığı konusuna odaklanacaktır.

Anahtar Kelimeler: *Kopenhag Okulu, Güvenlikleştirme Teorisi, Amerika Birleşik Devletleri, Saddam Hüseyin, Irak’a Özgürlük Operasyonu.*

¹ Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Bölümü Doktora Öğrencisi.
E-mail: serdarcukur5@gmail.com.
ORCID: 0000-0003-1394-0934.

USA'S IRAQ POLICY IN THE CONTEXT OF COPENHAGEN SCHOOL SECURITY THEORY: 2000-2008

Abstract: This study questions the Iraqi policy of the United States of America between 2000-2008 on the axis of the Securitization Theory of the Copenhagen School. Before making this inquiry, the philosophical infrastructure and representatives of Copenhagen School will be explained. Then, the Copenhagen School's conceptual approach of "security" and evaluations of its Securitization Theory will be analyzed. Finally, the study will focus on the theory's application in Iraqi's US foreign policy from 2000-2008.

Keywords: *Copenhagen School, Securitization Theory, United States, Saddam Hussein, Operation Freedom to Iraq.*

Giriş

Amerika Birleşik Devletleri'nin Ortadoğu ile alakalı serüveninin başlangıç yıllarının Birinci Dünya Savaşı sonrası döneme rastladığı görülmektedir. Ortadoğu'da petrol kaynaklarının keşfedilmesi sonrasında, bunun farkına varan ABD'nin Ortadoğu'ya ilişkin politikalarının günümüze kadar yoğun bir şekilde ve bilinçli olarak dizayn ettiği ve yürüttüğü görülmüştür. Öyle ki, İkinci Dünya Savaşı sonrasında ABD ile Sovyetler Birliği gibi devletlerin 1945-1991 yılları arasında kutup liderliklerini yaptığı Soğuk Savaş döneminde, Ortadoğu coğrafyası, ABD ile Sovyetler Birliği arasında yaşanan rekabetin merkezi olarak görülmüştür. ABD'nin de, 1945-1991 yılları arasında, bu bölgede yaşanan sorunlara taraf olarak aktif politikalar ürettiği düşünülmektedir. Hatta bu temelde, ABD'nin Ortadoğu politikaları, 1990'lı yıllarda Saddam Hüseyin yönetimindeki Irak'ın Kuveyt'i işgal etmesi sonrasında yeni bir sürece girmiştir. Saddam Hüseyin tarafından yapılan bu girişim, ABD önderliğinde Irak'a yapılan askeri müdahale ile son bulmuştur.

1990'larda ABD'nin Irak'a yapmış olduğu bu müdahale sonrasında, ABD'nin Irak'ı çevrelediği görüldü. 2000'li yıllara gelindiğinde ise, 19 radikal İslamcı teröristin 11 Eylül 2001'de kaçırmış oldukları dört uçağın ABD'de yarattığı etki büyük olacaktır ve hem ABD, hem de dünya düzeni, bu tarihten itibaren bir dizi değişikliklere uğrayacaktır. Dönemin ABD Başkanı George W. Bush tarafından kısa sürede yapılan açıklama sonrasında, ABD, dünya genelinde “*terörle mücadele*” veya “*teröre karşı savaş*” konusunda somut bir adım atacaktır. Bu adımın ilk somut göstergesi 2001'deki Afganistan müdahalesi iken, ikincisi ise Başkan Bush tarafından yapılan konuşmalarda ABD için bir tehdit olarak belirtilen Saddam Hüseyin yönetimindeki Irak olacaktır. Öyle ki, ABD, kendi güvenliğini korumak adına 2003 yılında Irak'a yapacağı askeri müdahalenin hazırlıkları yapmış ve 2003'te Irak'ı işgal ederek bunu gerçekleştirmiştir. Bu tarihten sonra ise, ABD'nin, Ortadoğu'daki güvenlik politikaları bağlamında Irak üzerinden politikalar uyguladığı görülmüştür.

ABD'nin Irak temelli politikasında etkili olan güvenlik sorgulaması, bu çalışmanın amacında da belirtildiği üzere, Kopenhag Okulu'nun “*Güvenlikleştirme Teorisi*” ekseninde değerlendirmeye çalışılacaktır. Bu temelde, bu çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, Uluslararası İlişkiler disiplini içerisindeki önemli teori veya kuramlardan bir tanesi olan Kopenhag Okulu'nun felsefi altyapısı ve temsilcileri hakkında değerlendirmelerde bulunacaktır. İkinci bölümde, Kopenhag Okulu'nun “*Güvenlikleştirme Teorisi*” hakkında bilgilere yer verilecektir. Son bölümde ise, 2000-2008 döneminde ABD'nin Irak politikası “*Güvenlikleştirme Teorisi*” ekseninde değerlendirilecektir.

1. Uluslararası İlişkilerde Kopenhag Okulu'na Kısa Bir Bakış

1.1. Kopenhag Okulu'nun Felsefi Altyapısı ve Temsilcileri

Kopenhag Okulu'nun temelleri 1980'li yıllarda atılmıştır. Bu Okul, 1985 yılında Kopenhag Üniversitesi tarafından oluşturulan “*Bariş ve Çatışma Araştırmaları Merkezi*” (*Centre for Peace and Conflict Research*) çatısı altında “*Avrupa Güvenliği*” adıyla kurulan ve Egbert Jahn, Pierre Lemaitre ve Ole Wæver gibi isimler tarafından oluşturulan grup öncülüğünde “*Avrupa Güvenliği'nin Askeri-Olmayan Boyutları*” ismiyle bilinen projenin hayata geçirilmesiyle ortaya çıkmıştır. Bu projenin ilk meyvesi, 1987 yılının Ağustos ayında yayınlanan “*Avrupa Güvenliği – Askeri Olmayan Yönüyle Araştırma Soruları*” (*European Security – Problems of Research on Non-Military Aspects*) isimli rapor olmuştur. Bir yıl sonra ise, bu projeye esin kaynağı olan Barry Buzan'ın Direktörlük görevini üstlenerek grubun parçası olduğu görülmüştür. Ardından, 1989'da, Wæver, Lemaitre ve Elzbieta Tromer tarafından oluşturulan grup ile bu projeye destek verildiği görülmüştür. Bir yıl sonra, yani 1990'da, Barry Buzan'ın da içinde bulunduğu bu gruba Morten Kelstrup da dâhil olmuştur. Bu gelişmelerin ardından, içlerinde sadece Elzbieta Tromer'in yer almadığı ve geriye kalan bütün araştırmacılarının yer aldığı kişiler öncülüğünde, 1993 yılında, *Avrupa'da Kimlik, Göç ve Yeni Güvenlik Gündemi* (*Identity, Migration and the New Security Agenda in Europe*) isimli bir eserin yayınladığı görülmüştür.² Öyle ki, bu grubun yayınlamış olduğu bu eser, akademik camia içerisinde büyük yankı uyandırmıştır. Sonrasında ise, Bill McSweeney tarafından bu esere -özellikle de Buzan'ı eleştiren çalışmasıyla- “*Kopenhag Okulu*” adlandırmasını yaptığı görülmüştür.³ Buzan ve Wæver'in McSweeney tarafından yapılan eleştirilere bir makale ile cevap vermesi, yine McSweeney tarafından belirtilen ismin kabul edildiği anlamına gelmektedir. Bunun yanında, bu Okul'un gelişmesinde Barry Buzan ve Ole Wæver tarafından ortaya konulan çabaların etkili olduğunun altını çizmek gerekmektedir. Ayrıca, bu Okul bünyesinde başta güvenlik olmak üzere günümüzde pek çok kişi tarafından insan hakları, terörizm, göç, çevre ve kalkınma gibi çeşitli konularda çalışmalar ile katkı sağlanmaktadır.⁴

² Sinem Akgül Açıkmeşe (2008), “Kopenhag Okulu ve Realist Güvenlik Çalışmaları'nda Aktör, Tehdit ve Politika: Avrupa Güvenliği Üzerine Bir Değerlendirme”, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, ss. 143-144.

³ Bill McSweeney (1996), “Identity and Security: Buzan and the Copenhagen School”, *Review of International Studies*, 22, s. 81.

⁴ Sinem Akgül Açıkmeşe (2008), “Kopenhag Okulu ve Realist Güvenlik Çalışmaları'nda Aktör, Tehdit ve Politika: Avrupa Güvenliği Üzerine Bir Değerlendirme”, ss. 144-146.

Özetle, Kopenhag Okulu, 1980’li yıllardan sonra Avrupa’da güvenlik noktasında ortaya çıkan bir oluşum olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir proje ekseninde bir araya gelinen grupsal çalışmaların akademik camia içerisinde etkili olması sonrasında yapılan eleştirilerde isim olarak Kopenhag Okulu’nun dillendirildiği ve bu grubun içerisinde yer alan Buzan ve Waever tarafından eleştirilere verilen cevap ile kabul görmüştür. Bu iki isim öncülünde yapılan çalışmaların yanında, irili ufaklı yapılan başta güvenlik olmak üzere birçok farklı konuda ortaya konulan çalışmalar ile Kopenhag Okulu’nun Uluslararası İlişkiler disiplini içerisinde ete kemiğe bürünmesi sağlanmıştır. Bu çalışmanın sonraki kısımda, temel varsayımları üzerine değerlendirmelere yer verilecektir.

1.2. Kopenhag Okulu’nun Temsilcileri

Bu bölümde, Kopenhag Okulu’nun ortaya çıkmasına katkı sağlayan üç önemli isim hakkında bilgilere yer verilecektir. Bu isimlerden bahsedilirken, ortaya koymuş oldukları bireysel ve ortak çalışmalara değinilmeye çalışılacaktır.

Kopenhag Okulu’nda bahsedeceğimiz önemli isimlerden birincisi Barry Buzan’dır. Bu Okul’a, Barry Buzan, ilk kez 1983 yılında piyasaya sürülen ve sonraki yıllarda çeşitli güncellemeler yaptığı *İnsanlar, Devlet & Korku (People, States & Fear)* isimli eseriyle katkı sağlamıştır. Buzan’ın, bu eserinde, birey güvenliğine, ulusal güvenliğe, bölgesel güvenliğe ve uluslararası güvenliğe değindiği görülmüştür. Ayrıca bu eserde, Buzan tarafından Kopenhag Okulu kavramları içerisinde yer alacak olan “*bölgesel güvenlik kompleksi*”ne ilişkin değerlendirmelerin yapıldığı görülmüştür. İlaveten, bu eserde, Buzan, insan topluluklarını da etkileyen askeri, siyasi, ekonomik, toplumsal ve çevresel şekilde sıralanan 5 tane sektörel tehdit tasnifi yapmıştır.⁵ Öyle ki, Buzan tarafından yapılan bu çalışmalar ile askeri algı temelinde dar bir kalıp içerisine sınırlandırılmaya çalışılan bir anlayıştan daha geniş bir alandan bakılmasına imkân sağlamıştır.⁶ Ayrıca, birçok kişi tarafından, Barry Buzan’ın bireysel çalışmalarının yanında, Ole Waever ve Jaap De Wilder gibi isimlerle “*Güvenlikleştirme*” temelinde yapılan ortak çalışmalar da bu alandaki en yenilikçi çalışmalar olarak ifade edilmektedir.⁷

⁵ Barry Buzan (2015), *İnsanlar, Devlet & Korku: Soğuk Savaş Sonrası Dönemde Uluslararası Güvenlik Çalışmaları İçin Bir Gündem*, Emre Çıtak vd. (çev.), İstanbul: Uluslararası İlişkiler Kütüphanesi.

⁶ Bezen Balamir Coşkun (2014), “Kopenhag Okulu ve Güvenlikleştirme: Değişen Güvenlik Ortamı, Zorluklar, Fırsatlar ve Meydan Okumalar”, Tayyar Arı (ed.), *Post Modern Uluslararası İlişkiler Teorileri-2*, Bursa: Dora Yayıncılık, s. 181.

⁷ Martin Griffiths & Steven C. Roach & M. Scott Salomon (2011), *Uluslararası İlişkilerde Temel Düşünürler ve Teorileri*, CESRAN (çev.), Ankara: Nobel Yayıncılık, s. 221.

Kopenhag Okulu'nda değineceğimiz ikinci önemli isim ise Ole Waever'dir. Waever'ın, bu Okul içinde yapmış olduğu çalışmalar ile “Güvenlikleştirme” kavramının kuramsallaşması noktasında önemli katkıları olmuştur.⁸ Waever tarafından yapılan bazı önemli akademik çalışmalar ise; 1989 yılındaki *Security the Speech Act: Analysing the Politics of a Word*, 1995 yılındaki *Securitisation and Desecuritisation* ile *On Security* ve 1997 yılındaki *Concepts of Security* gibi eserlerin⁹ yanında, Barry Buzan ile birlikte 2013'te kaleme aldığı “After the Return to Theory: The Past, Present, and Future of Security Studies” (Teoriye Dönüş Sonrasında: Güvenlik Çalışmalarının Geçmişi, Bugünü ve Geleceği) adlı çalışmadır. Adı geçen bu son çalışmada, Buzan ve Waever'ın, güvenlik çalışmalarının kökenleri, kurumsal yapısı ve güvenlik çalışmaları dönemlerine dair sorgulamalar yaptıkları görülmüştür.¹⁰

Kopenhag Okulu'nda değineceğimiz son önemli isim ise Jaad De Wilde'dir. Jaad De Wilde, Barry Buzan ve Ole Waever'in içinde yer aldığı bir ekiple birlikte 1998'de kaleme alınan *Security: A New Framework for Analysis (Güvenlik: Yeni Bir Çerçeve Analizi İçin)* isimli ortak çalışmayla Kopenhag Okulu'na katkı sağlamıştır. Bu eserde, güvenliğe, güvenlikleştirmeye ve sektörel olarak askeri, ekonomik, toplumsal, siyasi ve çevre şeklinde sıralanan değerlendirmelere yer verilmiştir.¹¹

Kopenhag Okulu'nun önemli isimleri olarak gösterilen bu üç isimin ortaya koymuş olduğu çalışmalar neticesinde karşımıza “Güvenlikleştirme”, “Sektörel Analiz” ve “Bölgesel Güvenlik Kompleksleri” şeklinde sıralanan yaklaşımların çıktığı görülmüştür.¹² Bu yaklaşımlara ilişkin değerlendirmelere sonraki bölümde yer verilecektir.

2. Kopenhag Okulu'nun Güvenlik Kavramına Dair Yaklaşımı ve Güvenlikleştirme Teorisi

“Güvenlik” terimine dair etimolojik bir incele yapıldığında, bu kavramın, Latince'deki “*securitas*” kelimesinden türetildiği görülecektir. Ancak bu kavramın tanımlanmasına dair

⁸ Bezen Balamir Coşkun (2014), “Kopenhag Okulu ve Güvenlikleştirme: Değişen Güvenlik Ortamı, Zorluklar, Fırsatlar ve Meydan Okumalar”, s. 182.

⁹ Sinem Akgül Açıkmeşe (2008), “Kopenhag Okulu ve Realist Güvenlik Çalışmaları'nda Aktör, Tehdit ve Politika: Avrupa Güvenliği Üzerine Bir Değerlendirme”, s. 145.

¹⁰ Ole Waever & Barry Buzan (2017), “Teoriye Dönüş Sonrasında: Güvenlik Çalışmalarının Geçmişi, Bugünü ve Geleceği”, Alan Collins (ed.), Nasuh Uslu (çev.), *Çağdaş Güvenlik Çalışmaları*, İstanbul: Uluslararası İlişkiler Kütüphanesi, ss. 393-410.

¹¹ Barry Buzan & Ole Waever & Jaad De Wilde (1998), *Security: A New Framework for Analysis*, ABD: Lynne Rienner.

¹² Halit Çapat (2008), “Kopenhag Okulu Çerçevesinde Bölgesel Güvenlik Kompleksi Kavramı ve Karadeniz'de AB-ABD Güvenlik Algılamaları”, Yüksek Lisans Tezi, Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü, Ankara, s. 11.

ortak bir söylemin yapılmadığı da anlaşılmaktadır. Bu kavram, yani güvenlik terimi; tehdit, tehlike ve çatışma yoklu gibi karşıtlıklar üzerinden açıklanmıştır.¹³

Öte yandan, güvenlik kavramının bir disiplin olarak Uluslararası İlişkiler'in ortaya çıkmasına önemli bir katkısı olan “*savaşı nasıl engelleriz?*” sorusu ile giriş yaptığı, kimliğe büründüğü ve disiplindeki çalışmaların gelişime etkisi olmuştur.¹⁴ Öyle ki, bu disiplin içerisinde geleneksel güvenlik anlayışının eleştirilmesi üzerine, Buzan, Waever ve De Wilde gibi akademisyenlerin oluşturmuş olduğu Kopenhag Okulu ve bu Okul bünyesinde yapılan çalışmalar ile güvenliğin sistematik hale getirildiği görülmüştür.¹⁵

Bu Okul bünyesinde, özellikle Buzan, Waever ve De Wilde gibi isimlerin yapmış oldukları çalışmalarda, “*Güvenlikleştirme*”, “*Sektörel Analiz*” ve “*Bölgesel Güvenlik Kompleksleri*” gibi üç önemli ve özgün kavramın ortaya çıktığını daha önceki satırlarda ifade etmiştik. Öyle ki, bu yaklaşımlardan birincisi, Bölgesel Güvenlik Kompleksi'dir.¹⁶ Bölgesel Güvenlik Kompleksi'ne dair söylemler, Barry Buzan tarafından *İnsanlar, Devletler & Korku* isimli eserin “Bölgesel Güvenlik” adlı beşinci bölümde ele almıştır. Bu eserde, “*güvenlik*” kavramının “*bölge*” terimi ile ilişkilendirildiği gözlenmiştir. Öyle ki, eserde, Buzan tarafından “*bölge*” terimi, “*kaderleri, aralarındaki coğrafi yakınlığa bağlı olan bir grup devletin arasında ortaya çıkan güvenlik ilişkilerinin farklı ve belirli bir alt sistem*” şeklinde tanımlanmıştır. Bu tanımlamadan sonra ise, eserin bu bölümünde, Buzan tarafından güvenlik kavramının güçten daha geniş bir anlam taşıdığı ifade edilmiştir. Ayrıca, Buzan tarafından, bu eserde, “*bölgesel güvenlik*” kavramında devletlerin arasındaki dostluk ve düşmanlık vurgularının güç ilişkilerin ana unsur olduğu belirtilmiştir. Bunun yanında, bu bölümde, Buzan'ın devletler arasındaki dostluk ve düşmanlık ilişkilerinin güç dağılımları ekseninde ele alınması durumunda sınır sorunları, etnik kökenli sorunlara, ideolojik ittifaklara vb. farklı sorunların ortaya çıkmasına neden olacağı vurgulanmıştır. Bu eserde, bu beyan temelinde de ortaya çıkan oluşumlar içinde Buzan tarafından “*güvenlik kompleksi*” kavramının kullanıldığı görülmüştür. Ancak Buzan tarafından güvenlik komplekslerinin bulunmasının bazı alanlardaki yerel devletlerin zayıf olmasından ve karmaşıklık gibi sebepler üzerinden

¹³ Tuncay Kardeş (2014), “Güvenlik”, Şaban Kardeş & Ali Balcı (ed.), *Uluslararası İlişkilere Giriş: Tarih, Teori, Kavram ve Konular*, İstanbul: Küre Yayınları, s. 228.

¹⁴ Erdem Özlük (2014), “Uluslararası İlişkiler Disiplininin Doğuşu, Kimliği ve Sorunları”, Şaban Kardeş & Ali Balcı (ed.), *Uluslararası İlişkilere Giriş: Tarih, Teori, Kavram ve Konular*, İstanbul: Küre Yayınları, s. 75.

¹⁵ Halit Çapat (2008), “Kopenhag Okulu Çerçevesinde Bölgesel Güvenlik Kompleksi Kavramı ve Karadeniz’de AB-ABD Güvenlik Algılamaları”, s. 10.

¹⁶ Fatih Dedemen (2019), “Güvenlikleştirme Pratiklerinin Değişen Doğası: ABD ve İran Örneği”, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, s. 18.

açıklanmıştır. Bunlardan başka, bu eserde, Buzan'ın güvenlik komplekslerinin sınırlarının saptanmasının altında yatan zorlukları “i) bölgesel güvenlik dinamiklerin yapısındaki bir değişiklik nedeniyle iki güvenlik kompleksi arasındaki sınırların ortadan kalması, ii) yüksek ve düşük düzey kompleksler fiziksel olarak birbirine yakın oldukları zaman ortaya çıkan orantısız bir güvenlik karşılıklı bağımlılığın varlığını verir, iii) tek bir kompleks olarak düşünmeye uygun bir zeminin de olduğu bir grup devlet içerisinde, iki ya da daha fazla güvenlik karşılıklı bağımlılığı düğümünün varlığı nedeniyle ortaya çıkar” şeklinde üç madde üzerinden aktardığı görülmüştür. Aynı zamanda, bu eserde, Buzan tarafından güvenlik komplekslerinin tanımlanmasında da ekonomik faktörlerin etkisi ifade edilmiştir. Tüm bunların yanında, Buzan tarafından, bölgesel düzeyde, yerel veya bölgesel güvenlik komplekslerinin içerisinde “güvenlik karşılıklı bağımlılık, dostluk/düşmanlık, kutupluluk, medeniyet alanı, alt kompleksler ve yerel yayılma” gibi konular barındırmaktadır ve bu temelde verilen örnekler ise konular temelinde sırasıyla Hindistan/Pakistan, İsrail/Araplar, tek/ikili/üçlü/çoklu, Güney Asya/Araplar, Körfez/ Balkanlar, Tamiller/Filistinliler şeklinde belirtilmiştir.¹⁷

Kopenhag Okulu'nun güvenlik literatürüne sunmuş olduğu ikinci yaklaşım ise “güvenlik sektörleri”dir. Güvenlik sektörlerinin, ilk defa, Barry Buzan tarafından kaleme alınan *İnsanlar, Devlet & Korku* eseri içerisinde¹⁸, sonrasında ise 1998'de Buzan, Waever ve Wilde gibi isimlerin ortak çalışmaları ile oluşturulan “Security: A New Framework for Analysis” başlıklı yayında¹⁹ sistematik hale getirildiği anlaşılmaktadır. Bu çalışmalar içerisinde güvenlik sektörlerinin “askeri, siyasi, ekonomik, toplumsal ve çevresel” gibi çeşitli sektörleri barındırdığı gözlenmiştir. Bu çalışmalar temelinde güvenlik sektörlerinin içerisinde yer alan “i) askeri sektörün devletlerin zorlayıcı güç kullanmasına ve savaşma kapasitesine, ii) siyasi sektörün tanınma, otorite ve yönetim ile alakalı olmasının yanında yönetim sistemlerinin örgütsel iktidarına ve ideolojilerine, iii) ekonomik sektörde ise finans ilişkileri, üretim ve ticaretin yanında, refah, para ve pazarlara erişimin vurgulandığı, iv) toplumsal sektörde ise başta kimlik olmak üzere kültür, dil, din ve gelenek gibi sosyal ve kültürel ilişkilerin yer aldığı ve v) çevresel sektörün ise salgın hastalıklar, insan faaliyetleri, bitkiler, hayvanlar” gibi çeşitli konuların ele alındığı görülmüştür.²⁰

¹⁷ Ayşegül Er (çev) (2015), “Bölgesel Güvenlik”, Barry Buzan, *İnsanlar, Devlet & Korku: Soğuk Savaş Sonrası Dönemde Uluslararası Güvenlik Çalışmaları İçin Bir Gündem*, Emre Çıtak vd. (çev.), İstanbul: Uluslararası İlişkiler Kütüphanesi, ss. 157-185.

¹⁸ Barry Buzan (2015), *İnsanlar, Devlet & Korku: Soğuk Savaş Sonrası Dönemde Uluslararası Güvenlik Çalışmaları İçin Bir Gündem*, ss. 107-119.

¹⁹ Barry Buzan & Ole Waever & Jaad De Wilde (1998), *Security: A New Framework for Analysis*.

²⁰ Ferhan S. Çolak (2017), “Kopenhag Okulu Bağlamında Suriyelilerin Türkiye'ye Etkileri”, Yüksek Lisans Tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa, ss. 19-20.

Kopenhag Okulu'nun güvenlik literatürüne sunmuş olduğu sonuncu yaklaşım ise “Güvenlikleştirme”dir. Güvenlikleştirme, bir Uluslararası İlişkiler teorisi olarak tartışılabilir, bu kavramın uluslararası güvenlikteki yaklaşımının disiplinlerarası olduğu görülmektedir. Güvenlikleştirmenin ya da Güvenlikleştirme Teorisi'nin fikri temellerinin atılmasının altında; John L. Austin'in “söz edim”, Carl Schmitt'in “politik”, Jacques Derrida'nın “metnin dışında gerçeklik iddiası”, Kenneth Waltz'un “hayatta kalma”²¹ ve Giorgio Agamben'in “olağanüstü hal”²² gibi isimlerin ve kavramlarının olduğu görülmüştür.

Güvenlikleştirme kuramı, geleneksel güvenlik yaklaşımında varoluşsal tehdit ve hayatta kalma gibi iki temel kavramı esas almıştır. Bu perspektif temelinde Kenneth Waltz'un güvenlik noktasında ortaya koymuş olduğu tanımsal yaklaşım Güvenlikleştirme Teorisi'ne önemli bir katkı yapmıştır. Bunun yanında, Waltz tarafından hangi devlet olursa olsun ve hatta bu devletlerin amaç ve stratejisi birbirlerinden farklı olsa da bu devletlerin ortak arzuları “hayatta kalma” olduğunu ifade etmiştir. Kopenhag Okulu'nun “hayatta kalma” söylemini referans alması, bu Okulu Neo-Realist kurama (Neo-Realizm) yaklaştırmıştır. Bir diğer terim olan “varoluşsal tehdit” kavramıyla ise, aktöre, yani güvenlikleştirmeyi gerçekleştirmede yetkili olan egemene veya devlete bu tehdidin ortadan kaldırılması noktasında gerekli olan tüm önlemleri almasında meşruluk sağlamaktadır. Tüm bunların yanında, başarılı bir güvenlikleştirilmenin ortaya çıkması üç şeyin olması gerekmektedir. Bunlar; “i) Hayati bir tehdit unsurunun belirlenmesi, ii) Bu tehdidin kaldırılmasının acil bir durum olarak görülmesi ve iii) Bu tehdidin ortadan kaldırılması için olağanüstü tedbirlerin alınması gerekliliği kabulü”dür.²³

Sonuç olarak, Kopenhag Okulu'nun güvenlik yaklaşımına baktığımız vakit, Bölgesel Güvenlik Kompleksleri, Güvenlik Sektörleri ve Güvenlikleştirme gibi yaklaşımların ortaya çıktığı görülmüştür. Bu yaklaşımlarla, bu Okul, geleneksel güvenlik anlayışına farklı bir bakış açısı getirmiştir. Güvenlikleştirme özelinde ise, devlet temelinde güvenleştirmeyi gerçekleştirecek olan yapının varoluşsal tehditti elzem olarak görmesi, bu tehdidin kaldırılması ve olağanüstü tedbirlerin alınması gibi aşamalar üzerinden basamaklandırması gerekmektedir. Bu temelde, sonraki bölümde, Amerika Birleşik Devletleri'nin 2000-2008 yılları arasındaki Irak politikasını güvenlikleştirme kurama üzerinden bir analiz edilecektir.

²¹ Bezen Balamir Coşkun (2014), “Kopenhag Okulu ve Güvenlikleştirme: Değişen Güvenlik Ortamı, Zorluklar, Fırsatlar ve Meydan Okumalar”, s. 183.

²² Fatih Dedemen (2019), “Güvenlikleştirme Pratiklerinin Değişen Doğası: ABD ve İran Örneği”, ss. 25-26.

²³ Bezen Balamir Coşkun (2014), “Kopenhag Okulu ve Güvenlikleştirme: Değişen Güvenlik Ortamı, Zorluklar, Fırsatlar ve Meydan Okumalar”, ss. 183-184.

3. Güvenlikleştirme Teorisi'nin ABD Tarafından 2000-2008 Arasında Irak'ta Uygulamaya Konuluşu

Irak, 1638-1918 yılları arasına kadar Osmanlı Devleti'nin egemenliği altında kalmıştır. Osmanlı Devleti'nin Birinci Dünya Savaşı'nda yenik ayrılması sonrasında, Irak, Büyük Britanya'nın (İngiltere) denetimi altına girmiştir. 1921'de, Fransa'nın ve Büyük Britanya'nın yardımlarıyla, Emir Faysal, Irak'a Kral olmuştur. 1922'den 1932 yılına kadar Büyük Britanya'nın denetimi altında yarı otonom bir yapı olan Irak, 1932'den sonra bağımsız bir devlet olarak dünya sahnesinde yerini almıştır. Ancak bu bağımsızlık, 1945 yılına kadar, ancak Büyük Britanya'nın gözetimi altında devam etmiştir. Tarihler 1958'i gösterdiğinde ise, Irak'ta yaşanan siyasi gelişmeler, Büyük Britanya'nın Irak'ta 1921'de başlayan etkisinin kaybolmasına neden olmuştur. Hatta Irak'ın, dış politika anlamında, 1958'den itibaren ve 1970'lerin sonlarına kadar, Sovyetler Birliği ve Doğu Bloku'na doğru bir yönelen bir anlayış içerisinde olduğu görülmüştür. 1970'lerin sonunda ise, Irak, dış politika anlamında Batılı ülkelerle ve özellikle ABD ile ilişkilerini geliştirme çabası içerisine girmiştir.²⁴

Ancak bu çabalara rağmen, 1990'ların başında dönemin Irak lideri Saddam Hüseyin'in Kuveyt'i işgal etmesi, dünyada başta ABD olmak üzere pek çok ülkenin Bağdat'a tepki göstermesine ve cephe almasına neden olmuştur. Öyle ki, Saddam Hüseyin'in Ortadoğu'da böyle bir girişimde bulunması, ABD'nin 1950'lerden beri uygulamakta olduğu i) petrolün uluslararası pazara sorunsuz ulaştırılması, ii) İsrail'in güvenliği ve başta petrol üreticisi ülkeler olmak üzere bölgedeki dost ve müttefik rejimlerin korunması politikalarının olumsuz etkileyecek olması şeklinde sıralanan politikalarının olumsuz etkilenmesi anlamına geliyordu. Hatta ABD'nin Irak'ın bu müdahale girişimine karşılık verememesi veya müdahalede bulunmaması durumunda, i) petrol piyasasında Irak'ın üstün bir konuma sahip olması, ii) İsrail'in güvenliği tehlikeye girecek olması ve iii) ABD'nin müttefiki olan Körfez ülkelerinin rejimlerinin tehdit altına girmesi şeklinde sıralanan durumların da oluşması manasına geliyordu. Bu temelde, dönemin ABD Başkanı George H.W. Bush tarafından 11 Eylül 1990'da Amerikan Kongresi'nde Irak vurgusu temelinde yapmış olduğu konuşma sonrasında ABD'nin “Çöl Fırtınası Operasyonu” ismiyle 1991'de Irak'a müdahalede bulunduğu görülmüştür.²⁵ 1991 yılının Şubat ayında teslim olan Irak, ABD tarafından 2003 yılına kadar bir nevi ABD'nin göz hapsinde tutulmuştur.²⁶

²⁴ Tayyar Arı (2007), *Irak, İran, ABD ve Petrol*, İstanbul: Alfa Kitabevi, ss. 386-396.

²⁵ Sercan Reçber (2016), *İnsancıl Müdahale ve Koruma Sorumluluğu*, İstanbul: Onikilevha Yayıncılık, s. 121.

²⁶ Kürşat Turan (2016), “ABD'nin Irak'a Askeri Müdahaleleri:1990-1991 ve 2003-2004”, Haydar Çakmak (der.), *ABD'nin Askeri Müdahaleleri: 1880'den Günümüze*, Ankara: Kaynak Yayınları, ss. 417-422.

21. yüzyıla gelindiğinde ise, dünya, büyük bir siyasi kırılmaya tanıklık etmiştir. 11 Eylül 2001 tarihinde ABD'ye tarihinin en büyük terör saldırısı gerçekleştirilmiştir. 11 Eylül sabahı, El Kaide mensubu teröristler tarafından kaçırılan uçaklardan birincisi Dünya Ticaret Merkezi'nin (WTO) kuzey kulesine, ikinci uçak da Dünya Ticaret Merkezi'nin güney kulesine (bunlara İkiz Kuleler adı veriliyordu) çarpmıştır. Üçüncü bir uçak, ABD'nin Milli Savunma Başkanlığı'nın bulunduğu Pentagon binasına bir dalış gerçekleştirmiştir. Teröristler tarafından kaçırılan son uçak ise, ABD'nin Pennsylvania eyaleti yakınlarında düşmüştür. Bu saldırılarda binlerce insan yaşamını yitirmiştir.²⁷ Başka bir ifadeyle, 11 Eylül 2001'de 19 terörist tarafından kaçılan dört uçak, ABD içerisinde bir nevi kitle imha silahına dönüşerek saldırıda bulunmuşlardır. Bu saldırılar sonrasında dönemin ABD Başkanı George W. Bush, bu saldırıları “*savaş nedeni*” olarak ilan etmiş ve Başkan Bush, 20 Eylül 2001'de, tüm dünyada “*teröre karşı savaş*” ilan edeceğine ilişkin ilk işareti vermiştir. Bu işaretin devamında, Başkan Bush'un kararlı mücadelesini ilk olarak 2001'de Afganistan'a yapılan müdahale somut hale getiren ABD, ikinci hamleyi ise 2003'te Irak'a müdahalede bulunarak ortaya koymuştur.²⁸

ABD'nin 2003'te Irak'a yapmış olduğu askeri müdahaleyi aktarmadan önce, müdahale sürecine giden süreci aktarmakta yarar var. 11 Eylül 2001 tarihli terör saldırısından (9/11) sonra, 29 Ocak 2002'de Başkan Bush tarafından Irak'ın da içerisinde bulunduğu bir grup devlete “*Şer Eksen*” (*Axis of Evil*) adlandırması üzerinden bir kategorizasyon yaptığı görülmüştür.²⁹ Başkan Bush'un 1 Haziran 2002'de West Point Askeri Akademisi'nde yapmış olduğu konuşmada ise, terörle mücadele noktasında savaşın savunmada kazanılmayacağını ortaya koyan satırların yer aldığı görülmüştür.³⁰ Başkan Bush'un yapmış olduğu bu konuşmadan kısa süre sonra, bu fikirlerin, 20 Eylül 2002 tarihli Ulusal Güvenlik Strateji belgesinde somutlaştığı fark edilmiştir. Toplamda 33 sayfadan oluşan bu belgede, insanlık onurunun korunması, küresel terörizm ile müdahale etmek adına ABD ve ortaklarına karşı yapılabilecek olan saldırıları önlemek, kitle imha silahlarını kullanma yoluyla bir tehdit unsur olanlara karşı durmak, küresel güç merkezleri ile ortak planlar yapmak, dünyanın daha

²⁷ Enver Bozkurt & Selim Kanat (2007), *Uluslararası Toplumun Paradoksu: Terörizm, İnsan Hakları, Güvenlik ve 11 Eylül Sonrası Meydana Gelen Değişiklikler*, Ankara: Asil Yayıncılık, s. 141.

²⁸ Steven W. Hook & John Spanier (2018), *Amerikan Dış Politikası: İkinci Dünya Savaşı'ndan Günümüze*, Özge Zihinoğlu (çev.), İstanbul: İnkılab Yayıncılık, ss. 276-302.

²⁹ Füsün Köksoy (2019), *Kartal ve Ejderha'nın Valsi: Amerika-Çin İlişkileri (2001-2008)*. İstanbul: Der Yayınları, s. 83.

³⁰ The White House (2002/a), “President Bush Delivers Graduation Speech at West Point”, Erişim Tarihi: 06.05.2020, Erişim Adresi <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2002/06/20020601-3.html>.

güvenli hale gelmesini ve diğer devletlerle barışçıl ilişkileri gerçekleştirmek gibi vurgular yer almaktadır.³¹

2003'te ABD'nin Irak müdahalesine giden süreçte ortaya atılan etkili söylemlerden bir tanesinin de, Saddam Hüseyin yönetimindeki Irak'ın kitle imha silahlarını elde etmesi noktasında az bir vakitlerinin bulunduğu ve Saddam Hüseyin'in El Kaide ile bağlantısının olduğu görülmüştür.³² Tüm bunların yanında, Başkan Bush'un 2001, 2002 ve 2003 yılları arasında yapmış olduğu konuşmalara bakıldığında, 200'den fazla defa, Başkan Bush, Saddam Hüseyin'in ABD'ye karşı bir tehdit olduğundan bahsetmiştir.³³ Bu söylemler, Kopenhag Okulu'nun Güvenlikleştirme Teorisi'nde belirtilen "*varoluşsal tehdit*" kapsamında yer alan ve devlete gerektiğinde güvenliği sağlama noktasında tüm adımları atması için meşruluk sağlayan söylemler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu perspektif temelinde, varoluşsal tehdidi önleme veya güvenlikleştirici aktör sorusuna da cevap aramak gerekmektedir. Bu temelde, Irak'ın güvenlikleştirilmesinde rol oynayan aktörlerin dönemin ABD yönetimi, yani Başkan Bush ve Bush yönetimindeki bazı isimlerin, yani Colin Powell (2001-2005) ve Condoleezza Rice (2005-2008) gibi ABD'de Dışişleri Bakanlığı görevlerini yerine getiren isimlerin olduğu söylenebilir.³⁴

Başarılı bir güvenlikleştirmenin aşamalarını hatırladığımız vakit, ABD özelinde Saddam Hüseyin'in bir tehdit olduğu yorumu yapılabilir. Bu temelde, ABD'nin Saddam Hüseyin yönetimindeki Irak'ı durdurmak adına ABD'nin Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi ve Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO) gibi örgütlenmeleri kullanarak güvenlikleştirme aşamalarının ikinci ve üçüncü basamakları için adımlar attığı görülmüştür. Ancak ABD tarafından bu örgütlenmeler üzerinden Irak'a müdahale edilmesi süreci gerçekleştirilememiştir.³⁵ Bunun yerine, ABD ve İngiltere öncülüğünde 20 Mart 2003 tarihindeki Irak'a müdahale girişimi başlatılır. İlerleyen haftalarda ise, ABD Başkanı Bush tarafından Irak Savaşı'nın başarıyla tamamlandığı ilan edilecektir. Özetle, hatırlanacak olursa eğer, güvenlikleştirme noktasında üç basamağın, yani; tehdidin belirlenmesi, tehdidin ortadan

³¹ The White House (2002/b), "The National Security Strategy of the United States of America", Erişim Tarihi: 07.05.2020, Erişim Adresi: <https://2009-2017.state.gov/documents/organization/63562.pdf>.

³² James P. Pfiffner (2004), "Did President Bush Mislead the Country in His Arguments for War with Iraq?", *Presidential Studies Quarterly*, 34 (1), ss. 25-46.

³³ Procon.org (2009), "Iraq Statements by US President George W. Bush", Erişim Tarihi: 08.05.2020, Erişim Adresi: <https://usiraq.procon.org/view.resource.php?resourceID=000684>.

³⁴ U. S. Department of State (tarih yok-t.y), "Former Secretaries of State", Erişim Tarihi: 26.08.2020, Erişim Adresi: https://www.state.gov/former-secretaries-of-state/?fbclid=IwAR2uTbdsXrMfSzHsFv_x8U9KD_7QNtToVvkvoS0vR4mIshZndx_10vpc8HQ.

³⁵ Füsün Türkmen (2006), *İnsan Haklarının Yeni Boyutu: İnsancıl Müdahale*, İstanbul: Okumuş Adam Yayıncılık, s. 227.

kaldırılması ve bu tehdit için olağanüstü önlemlerin alınması basamaklarının ABD tarafından Irak temelinde başarı ile uygulandığı görülmüştür.

ABD'nin 2003'teki Irak Savaşı sonrasındaki Irak'a ilişkin politikalarını daha iyi anlamak için, 2003-2008 yılları arasında yapılan çalışmalarda ortaya konan “*Irak Savaşı ABD’yi daha güvenli yaptı mı?*” sorusu temelinde “*Evet*” ve “*Hayır*” cevapları sınıflandırılarak, bu soru temelinde ortaya konulan çalışmalar üzerinden bir açıklama geliştirilecektir.

2003-2008 yılları arasındaki “*Irak Savaşı ABD’yi güvenli yaptı mı?*” sorusuna ilk olarak “*Evet*” cevabı üzerinden değerlendirme yapan analizler aktarılmaya çalışılacaktır. Bunlardan ilki, Bonnie Azab Powell tarafından 5 Kasım 2003 tarihinde yayınlanan “*Has Bush made us safer? Journalists debate U.S. security in the aftermath of the Iraq war*” adlı çalışmadır. Powell tarafından yapılan çalışmada, Mark Danner ve Christopher Hitchens isimli iki gazetecinin bu çalışmanın başlığında belirtildiği soruya, yani Başkan Bush’un ABD’yi güvenli yapıp yapmadığına dair verdikleri cevaplar ve açıklamalar yer almaktadır. Başkan Bush’un ABD’yi güvenli hale getirip getirmediği sorusunu “*Evet*” şeklinde cevaplayan Christopher Hitchens’in açıklamalarına bakıldığında, Hitchens’in bu cevabının altında, Irak’ı silahsızlandırma düşüncesinin ve Kabil’de Taliban ile Bin Ladin ilişkisinin yok edilmesi ve bu grupların imhasının yapılması gibi söylemler temelinde ABD’nin güvenli hale geldiği belirtilmiştir. Bunun yanında, Hitchens tarafından Başkan Bush’a teşekkür edilmesi gerektiği de vurgulanmıştır.³⁶

İkinci çalışma, The Platform Committee tarafından yapılan 26 Ağustos 2004 tarihli “2004 Republican Party Platform: A Safer World and a More Hopeful America” başlıklı çalışmadır. Bu çalışma, 6 bölümden ve 94 sayfadan oluşmaktadır. Bu çalışmanın “*Winning the War on Terror*” isimli birinci bölümde, ABD’ye yapılan 11 Eylül 2001 tarihli terör saldırısına atıf yapıldığı görülmüştür. Bu çalışmada, bu saldırılar ile teröristlerin zulmüne şahit olan ABD halkının, ABD Başkanlarının en önemli görevi olan ülkenin korunmasına atıf yapılarak 1996’dan beri El Kaide ile yapılan mücadelenin başarılı bir şekilde yürütüldüğü aktarılmıştır. Bunun yanında, bu çalışmada, Irak temelli strateji kapsamında 2002 yılında Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi tarafından Irak’ın silahsızlandırılması hususundaki oybirliği ile alınan karardan bahsedilmiştir. Tüm bunların yanında, bu çalışmada, Saddam Hüseyin döneminde Irak’ın kötü bir yönetim anlayışına sahip olduğu belirtilirken, Saddam Hüseyin’in

³⁶ Bonnie Azab Powell (2003), “*Has Bush Made Us Safer? Journalists Debate U.S. Security In The Aftermath Of The Iraq War*”, *News Center*, 05.11.2003, Erişim Tarihi: 10.05.2020, Erişim Adresi: https://www.berkeley.edu/news/media/releases/2003/11/05_debate.shtml.

Irak'ın yönetimden uzaklaştırılması sonrasında Irak'ın iyi ve güvenli bir yönetime kavuştuğuna ABD'nin de Irak Savaşı sonrasında güvenli hale geldiğine değinilmiştir.³⁷

Sonuncu çalışma ise, "9/11-Five Year Later: Successes and Challenges" başlıklı çalışmadır. Bu çalışma, Eylül 2006 tarihinde yayınlanmış olup, içerisinde Afganistan ve Irak örneklerinin yanında, terörist saldırılarının önlenmesi hususunda, kitle imha silahlarının yaygınlaşmanın önlenmesi, teröre karşı yurtiçinde ve uluslararası alanlarda mücadele edilmesi, teröre karşı mücadelenin kurumsallaşması ve bazı zorluklar gibi bölümlerden oluşmaktadır. Bu çalışmada, 11 Eylül 2001 tarihinde ABD'ye yapılan terör saldırısının hatırlatılmasının yanında, İngiltere ve ABD'nin mücadelelerine ilişkin örneklerin de aktarıldığı görülmüştür. Bu çalışmada, "Irak Savaşı ABD'yi güvenli yaptı mı?" sorusuna ülke içerisinde alınan önlemler ile güvenliğin sağlanması adına faaliyetler ile üzerinden aktarılmaya çalışılmıştır. Öyle ki, bu çalışmada, ülke dışında da, yani uluslararası alanda da Irak özelinde yapılan girişimler temelinde güvenlik namına önlemlerin yer aldığı görülmüştür.³⁸

Şimdi de, 2003-2008 yılları arasında "Irak Savaşı'nın ABD'yi güvenli yaptı mı?" sorusuna "Hayır" şeklinde cevap veren bazı çalışmalardan da bahsedeceğiz. Bu temelde üzerinde duracağımız ilk çalışma, Bonnie Azab Powell tarafından 5 Kasım 2003 tarihinde "Has Bush Made Us Safer? Journalists Debate U.S. Security in The Aftermath Of The Iraq War" yazısıdır. Powell tarafından yapılan çalışma temelinde, Mark Danner tarafından Başkan Bush'un ABD'yi daha güvenli yapıp yapmadığına ilişkin soruya "Hayır" cevabının verildiği görülmüştür. Danner'ın vermiş olduğu bu cevapta, ABD Başkanı Bush yönetimin Irak ile yanlış bir savaşı başlattığı belirtilmiştir. Bunun yanında, Danner, bu cevaba ek olarak, ABD'nin Irak'tan çekilmesi gerektiğini; ancak Irak'tan çıkma sürecinde karamsar olduğunu ve en başından vurgulanan ABD'nin güvenli hale gelip gelmediği sorusuna ABD'nin güvenli hale geleceğine ilişkin bir durumun görülmediğini söyleyerek yanıt vermiştir.³⁹

"Hayır" cevabı temelinde değineceğimiz ikinci çalışma ise, Demokrat siyasetçi Nancy Pelosi'nin ortaya koymuş olduğu bir beyanattır. Nancy Pelosi, uzun yıllar ABD'nin yönetiminde çeşitli görevler ifa etmesi noktasında önemli bir siyasi figür olarak karşımıza

³⁷ The Platform Committee (2004), "2004 Republican Party Platform: A Safer World and a More Hopeful America", New York, ss. 1-39.

³⁸ Usiraq.procon.org (2006), "9/11 Five Years Later: Successes and Challenges", Erişim Tarihi: 26.08.2020, Erişim Adresi: <https://usiraq.procon.org/sourcefiles/911.5.yrs.later.pdf>.

³⁹ Bonnie Azab Powell (2003), "Has Bush Made Us Safer? Journalists Debate U.S. Security In The Aftermath Of The Iraq War", *News Center*, 05.11.2003, Erişim Tarihi: 10.05.2020, Erişim Adresi: https://www.berkeley.edu/news/media/releases/2003/11/05_debate.shtml.

çıkılmaktadır.⁴⁰ 20 Haziran 2005 tarihinde Brendan Daly ve Jennifer Crider tarafından yayınlanan “Pelosi: 'This War in Iraq Is a Grotesque Mistake; It is Not Making America Safer” isimli çalışmada, Nancy Pelosi'nin Irak Savaşı hususundaki görüşlerinin aktarıldığı görülmüştür. Brendan Daly ve Jennifer Crider tarafından yazılan makalede, Nancy Pelosi'nin Irak Savaşı'nın bir hata olduğundan ve bu savaşın ABD'yi güvenli hale getirmediğinden söz ettiği aktarılmıştır. Bu aktarıma, Brendan Daly ve Jennifer Crider tarafından şu ana kadar Irak için 200 milyar dolar harcandığına dair yapılan vurgu eklenmiştir. Bunun yanında, bu çalışmada, Brendan Daly ve Jennifer Crider tarafından, Başkan Bush'un 45 milyar dolarlık bir ek bir harcama talep ettiği de belirtilmiştir. İlaveten, bu çalışmada, 1.700'ün üzerinde ABD askerinin yaşamını yitirmesinin yanında, binlerce Iraklı sivilin öldüğü ve on binlercesinin de yaralandığı belirtilmiştir.⁴¹

Bu konuda üçüncü çalışma ise, 28 Haziran 2010 tarihinde yaşamının yitiren, siyasi yaşamı boyunca Demokratların safında siyaset yapmış ve ayrıca Demokratların ABD'nin Batı Virginia Senatörlüğünü yapmış olan Robert C. Byrd'ın 2003-2007 yılları arasında kaleme almış olduğu bazı yayınlardır.⁴² Robert C. Byrd tarafından kaleme alınan çalışmalardan birincisi, 23 Ağustos 2003 tarihinde “Unprepared of Peace in Iraq” başlıklı yazıdır. Bu yazıda, Byrd, Irak Savaşı başlamadan önce Başkan Bush'u savaşın sonuçlarını düşünmesi noktasında uyardığını belirtmiştir. Bu uyarı sonrasında ise, Byrd, Irak Savaşı sonrasında ABD'nin dünya çapında ve Irak özelinde güvenilir kimliğinin zarar gördüğünü belirtmiştir. Bunun yanında, bu çalışmada, Byrd, ABD'nin hem ekonomik, hem de insan olarak kayıplara uğradığını ortaya koymuştur. Ayrıca, bu çalışmada, Byrd tarafından, Başkan Bush'un sahte bir gurur yaşadığının da altı çizilmiş ve bundan vazgeçmesi öğütlenmiştir. Tüm bunların yanında, Robert C. Byrd, ABD müdahalesi sonrasında Irak'ta durumun kontrolden çıktığını da açıklamıştır.⁴³ Robert C. Byrd tarafından 29 Nisan 2004 tarihinde kaleme alınan “Mission Not Accomplished” isimli başka bir çalışmada da, Byrd'ın, 1 Mayıs 2003 tarihinde Başkan Bush'un kullandığı “Görev Tamamlandı” söylemini hatırlatarak, “ABD'nin Irak Savaşı ile güvenli hale geldi mi?” şeklindeki soruya “Hayır”, yani ABD'nin güvenli hale gelmediği

⁴⁰ Pelosi.house.gov (t.y.), “Full Biography”, Erişim Tarihi: 26.08.2020, Erişim Adresi: <https://pelosi.house.gov/biography-0>.

⁴¹ Brendan Daly & Jennifer Crider (2020), *Congresswoman Nancy Pelosi*, “Pelosi: 'This War in Iraq Is a Grotesque Mistake; It is Not Making America Safer” . 20.06.2020, Erişim Tarihi: 11.05.2020, Erişim Adresi: <https://pelosi.house.gov/news/press-releases/pelosi-this-war-in-iraq-is-a-grotesque-mistake-it-is-not-making-america-safer>.

⁴² Commondreams (t.y), “Robert C. Byrd”, Erişim Tarihi: 26.08.2020, Erişim Adresi: <https://www.commondreams.org/author/robert-c-byrd>.

⁴³ Robert C. Byrd (2003), “Unprepared for Peace in Iraq”, *Common Dreams*, 23.08.2003, Erişim Tarihi: 11.05.2020, Erişim Adresi: <https://www.commondreams.org/views/2003/08/23/unprepared-peace-iraq>.

şeklinde cevap verdiği gözlenmiştir. Ayrıca, bu çalışmada, Byrd tarafından bu savaş ile birlikte ABD'nin dünyaya sunmuş olduğu özgürlük ve umudun da öldüğü aktarılmıştır.⁴⁴ Robert C.Byrd tarafından 18 Mayıs 2007 tarihinde kaleme alınan “ Unspeakable and Ongoing Calamity We call Iraq” başlıklı çalışmada ise, ABD tarafından Irak’a 378 milyar doların üzerinde bir paranın harcandığını belirtilmiştir. Bunun yanında, bu çalışmada, Byrd, 3.000’in üzerinde Amerikan askerinin bu savaşta yaşamını yitirdiğini veriler temelinde ortaya koymuştur. Öte yandan, Byrd, ABD askerlerinin Irak’ta mezhep çatışmalarının ortasında kaldığını ve kendisi tarafından bir hata olarak ifade edilen Irak Savaşı’nın sona erdirilmesi gerektiğinin altını çizmiştir.⁴⁵

2003-2008 yılları arasında yaşanan “*Irak Savaşı ABD’yi güvenli yaptı mı?*” sorusuna “*Hayır*” şeklinde verilen cevap temelinde değineceğimiz son çalışma ise, “Declassified Key Judgments of the National Intelligence Estimate Trends in Global Terrorism: Implications for the United States” isminde Nisan 2006’da yayınlanan belgedir. Dört sayfadan oluşan bu belgede, Irak Savaşı’na rağmen radikal örgütlenmelerin dünyaya yayıldığı ve bu temelde ABD’nin de güvende olmadığı ortaya konmuştur.⁴⁶

Güvenlikleştirmenin başarılı olması için öngörülen üç basamağı, yani; i) hayati bir tehdit unsurunun belirlenmesi, ii) bu tehdidin kaldırılmasının acil bir durum olarak görülmesi ve iii) bu tehdidin ortadan kaldırılması için olağanüstü tedbirlerin alınması gerekliliği kabulü⁴⁷ gibi aşamaları düşündüğümüz vakit, ABD’nin güvenleştirmede 2003-2008 yılları arasında başarılı olup olmadığı bir tartışma konusudur. Bu temelde, bu tarih aralığında “*Irak Savaşı ABD’yi güvenli yaptı mı?*” sorusuna “*Evet*” diyerek cevap verenlerin ABD’nin hem ülke içerisinde, hem de uluslararası girişimleri ile bir nevi başarılı olduğunu ortaya koyarak açıklama yaptıkları görülürken, “*Hayır*” şeklinde cevap verenlerin ise Irak Savaşı ile birlikte küresel terör örgütlerinin dünyaya yayılmasının yanında, ABD’de kaybedilen asker sayısı ve Irak Savaşı’nın yaratmış olduğu ekonomik veriler dikkate alındığında farklı bir bakış açısının kabul gördüğü görülmüştür.

⁴⁴ Robert C. Byrd (2004), “Mission Not Accomplished”, *Common Dreams*, 29.04.2004, Erişim Tarihi: 11.05.2020, Erişim Adresi: <https://www.commondreams.org/views/2004/04/29/mission-not-accomplished>.

⁴⁵ Robert C. Byrd (2007), “We Must End This Catastrophic, Unspeakable and Ongoing Calamity We Call Iraq”, *Common Dreams*, 18.05.2007, Erişim Tarihi: 11.05.2020, Erişim Adresi: <https://www.commondreams.org/views/2007/05/18/we-must-end-catastrophic-unspeakable-and-ongoing-calamity-we-call-iraq>.

⁴⁶ Dni.gov (t.y.), “Declassified Key Judgments of the National Intelligence Estimate Trends in Global Terrorism: Implications for the United States dated April 2006”, Erişim Tarihi: 26.08.2020, Erişim Adresi: https://www.dni.gov/files/documents/Newsroom/Press%20Releases/2006%20Press%20Releases/Declassified_NIE_Key_Judgments.pdf.

⁴⁷ Bezen Balamir Coşkun (2014), “Kopenhag Okulu ve Güvenlikleştirme: Değişen Güvenlik Ortamı, Zorluklar, Fırsatlar ve Meydan Okumalar”, ss. 183-184.

Sonuç

Bir disiplin olarak Uluslararası İlişkiler'in içerisinde yer alan kuramlardan bir tanesi olan Kopenhag Okulu'nun 1980'lerde ortaya çıktığı görülmüştür. 1980'lerde başlayan bu süreç başta güvenlik olmak üzere çeşitli konularda görüşler ortaya koyarak gelişim göstermiştir. Öte yandan, bu Okul'un ortaya çıkmasında Barry Buzan ve Ole Waever gibi isimlerin gerek ortak, gerekse de bireysel çalışmalarının etkisi vardır. Bu iki isimde çalışmaları ile Kopenhag Okulu'nun Bölgesel Güvenlik Kompleksleri, Güvenlik Sektörleri ve Güvenlikleştirme (Kuramı) şeklinde ifade edilen üç yeni yaklaşımının ortaya çıkması sağlanmıştır. Güvenlikleştirme kuramının ortaya çıkmasına ya da güvenlikleştirmenin fikri temellerinin atılmasında John L. Austin, Carl Schmitt, Jacques Derrida, Kenneth Waltz ve Giorgio Agamben gibi isimlerin etkileri olmuştur. Bunun yanında, güvenlikleştirmenin hayatta kalma ve varoluşsal tehdit kavramları üzerinden egemen gücün yani devletin, başarılı bir güvenlikleştirmenin gerçekleştirilmesi için tehdittin tespit edilmesi, bu tehdidin ortadan kaldırılmasının aciliyet gerektiği ve bunun için de olağanüstü tedbirlerin alınması gerektiği hususlarının ABD tarafından Irak örneği üzerinden aktarılmaya çalışılmıştır.

ABD ile Irak arasında yaşanan gerilimin 1990'ların başladığı görülmüştür. Bu dönemlerde Saddam Hüseyin'in Kuveyt eksenli genişleme girişiminin ABD tarafından bir endişe olarak algılandığı, Irak'a yapılan müdahale ile engellendiği ve sonrasında ise Irak'ı çevrelemek suretiyle ABD'nin Irak'ın kontrolünü sağlanmaya çalışıldığı görülmüştür. Ancak 11 Eylül 2001 tarihinde ABD'ye yapılan terör saldırıları sonra ise dönemin ABD Başkanı George W. Bush tarafından 2001-2003 yılları arasında yapmış olduğu açıklamalarda dönemin Irak lideri Saddam Hüseyin'in ABD için bir tehdit olduğu vurgulanmıştır. Irak'ın güvenlikleştirilmesi noktasında güvenlikleştirme kuramının son halkası olan müdahale girişiminde gerek BM Güvenlik Konseyi, gerekse de NATO üzerinden umduğunu bulamayan ABD'nin Mart 2003'te Irak'a askeri müdahaleyi başlatmış ve 1 Mayıs günü de "*Görev tamamlandı*" sloganı altında askeri müdahaleyi başarı ile neticelendirmiştir.

ABD'nin Irak'taki politikasının ikinci ayağı ise 2003-2008 yılları arasında vuku bulmuştur. Bu dönemler içerisinde toparlayacak olursa post- modern bir tarih anlayışının hâkim olduğu çalışmalarda "*Irak Savaşı ABD'yi güvenli yaptı mı?*" sorusuna bazı çalışmalar üzerinden "*Evet*" veya "*Hayır*" gibi şeklinde cevap verdiği gözlenmiştir. Bu soruya "*Evet*" şeklinde cevap veren çalışmalara bakıldığında, Irak'ın ABD halkını korumakla görevli olan ABD Başkan'ın Saddam Hüseyin tehdidinin sona erdirilmesi, Irak'ın silahsızlandırılması ve terör faaliyetlerinin son erdirilmesi gibi temel vurgular üzerinden açıklandığı görülmüştür. Bu

soruya “Hayır” şeklinde cevap verenlerin yapmış olduğu çalışmalarda ise, Irak Savaşı’nın ABD’ye ekonomik maliyeti, ABD’nin dünya genelinde var olan güvenilir kimliğini zedelemesi, ABD’nin yaşamış olduğu insan kayıpları ve ABD’nin mezhep çatışmalarının ortasında kalması gibi birçok sebep üzerinden açıklamalar yapılmıştır.

Sonuç olarak, ABD’nin 2000-2003 yılları arasında Irak temelinde uygulamış olduğu politikalar Kopenhag Okulu’nun geliştirdiği kavramlar temelinde ve bu okulun sofistike hale getirdiği Güvenlikleştirme Kuramı bağlamında incelendiğinde; bu politikaların söz konusu dönemde adım adım uygulamaya geçirildiği ve hatta Mayıs 2003’te Saddam Hüseyin yönetiminin ortadan kaldırılmasıyla başarılı bir şekilde icra edildiği belirtilebilir. Ancak 2003-2008 yılları arasında, ABD’nin Irak politikasının bu kuram ekseninde başarılı olamadığı gözlenmiştir. Bunun nedeni ise, iç ve dış kamuoyunda bu Güvenlikleştirme yaklaşımını benimseyenler kadar -hatta ondan daha fazla oranda- benimsemeyenlerin de bulunmasıdır. Özetle, ABD’nin bu kuram eksenin Irak’ta ancak kısmi bir başarı elde edebilmiştir sonucuna ulaşmak mümkündür.

KAYNAKÇA

- Akgül Açıkmeşe, Sinem (2008), “Kopenhag Okulu ve Realist Güvenlik Çalışmaları’nda Aktör, Tehdit ve Politika: Avrupa Güvenliği Üzerine Bir Değerlendirme”, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Arı, Tayyar (2007), *Irak, İran, ABD ve Petrol*, İstanbul: Alfa Kitabevi.
- Arı, Tayyar (2012), *Geçmişten Günümüze Ortadoğu: Siyaset, Savaş ve Diplomasi Cilt1*, Bursa: MKM Yayınları.
- Balamir Coşkun, Bezen (2014), “Kopenhag Okulu ve Güvenlikleştirme: Değişen Güvenlik Ortamı, Zorluklar, Fırsatlar ve Meydan Okumalar”, Tayyar Arı (ed.), *Post Modern Uluslararası İlişkiler Teorileri-2*, Bursa: Dora Yayıncılık, ss. 179-202.
- Bozkurt, Enver & Kanat, Selim (2007), *Uluslararası Toplumun Paradoksu: Terörizm, İnsan Hakları, Güvenlik ve 11 Eylül Sonrası Meydana Gelen Değişiklikler*, Ankara: Asil Yayıncılık.
- Buzan, Barry (2015), *İnsanlar, Devlet & Korku: Soğuk Savaş Sonrası Dönemde Uluslararası Güvenlik Çalışmaları İçin Bir Gündem*, Emre Çıtak vd. (çev.), İstanbul: Uluslararası İlişkiler Kütüphanesi.
- Buzan, Barry & Waeber, Ole & De Wilde, Jaad (1998), *Security: A New Framework for Analysis*, ABD: Lynne Rienner.
- Byrd, Robert C. (2003), “Unprepared for Peace in Iraq”, *Common Dreams*, 23.08.2003, Erişim Tarihi: 26.08.2020, Erişim Adresi: <https://www.commondreams.org/views/2003/08/23/unprepared-peace-iraq>.
- Byrd, Robert C. (2004), “Mission Not Accomplished”, *Common Dreams*, 29.04.2004, Erişim Tarihi: 26.08.2020, Erişim Adresi: <https://www.commondreams.org/views/2004/04/29/mission-not-accomplished>.
- Byrd, Robert C. (2007), “We Must End This Catastrophic, Unspeakable and Ongoing Calamity We Call Iraq”, *Common Dreams*, 18.05.2007, Erişim Tarihi: 26.08.2020, Erişim Adresi: <https://www.commondreams.org/views/2007/05/18/we-must-end-catastrophic-unspeakable-and-ongoing-calamity-we-call-iraq>.
- Commondreams (t.y), “ Robert C. Byrd”, Erişim Tarihi: 26.08.2020, Erişim Adresi: <https://www.commondreams.org/author/robert-c-byrd>.
- Çakmak, Haydar (eds.) (2007), *Uluslararası İlişkiler: Giriş, Kavram ve Teoriler*, Ankara: Barış Kitap Ltd.

- Çapat, Halit (2008), “Kopenhag Okulu Çerçevesinde Bölgesel Güvenlik Kompleksi Kavramı ve Karadeniz’de AB-ABD Güvenlik Algılamaları”, Yüksek Lisans Tezi, Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çolak, Ferhan S. (2017), “ Kopenhag Okulu Bağlamında Suriyelilerin Türkiye’ye Etkileri”, Yüksek Lisans Tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Daly, Brendan & Crider, Jennifer (2005), *Congresswoman Nancy Pelosi*, “Pelosi: 'This War in Iraq Is a Grotesque Mistake; It is Not Making America Safer’”, 20.06.2005, Erişim Tarihi: 26.08.2020, Erişim Adresi: <https://pelosi.house.gov/news/press-releases/pelosi-this-war-in-iraq-is-a-grotesque-mistake-it-is-not-making-america-safer>.
- Dedemen, Fatih (2019), “Güvenlikleştirme Pratiklerinin Değişen Doğası: ABD ve İran Örneği”, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Dni.gov, “ Declassified Key Judgments of the National Intelligence Estimate Trends in Global Terrorism:Implications for the United States dated April 2006”,Erişim Tarihi: 26.08.2020, Erişim Adresi: https://www.dni.gov/files/documents/Newsroom/Press%20Releases/2006%20Press%20Releases/Declassified_NIE_Key_Judgments.pdf.
- Er, Ayşegül (çev) (2015), “Bölgesel Güvenlik”, Barry Buzan, *İnsanlar, Devlet & Korku: Soğuk Savaş Sonrası Dönemde Uluslararası Güvenlik Çalışmaları İçin Bir Gündem*, Emre Çıtak vd. (çev.), İstanbul: Uluslararası İlişkiler Kütüphanesi, ss. 157-188.
- Griffiths, Martin & Roach, Steven C. & Salamon, M. Scott (2011), *Uluslararası İlişkilerde Temel Düşünürler ve Teorileri*, CESRAN (çev.), Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Hook, Steven W. & Spanier, John (2018), *Amerikan Dış Politikası: İkinci Dünya Savaşı’ndan Gününüze*, Özge Zihinoğlu (çev.), İstanbul: İnkılab Yayıncılık.
- Kardaş, Tuncay (2014), “Güvenlik”, Şaban Kardaş & Ali Balcı (ed.), *Uluslararası İlişkilere Giriş: Tarih, Teori, Kavram ve Konular*, İstanbul: Küre Yayınları, ss. 226-234.
- Köksoy, Füsun (2019), *Kartal ve Ejderha’nın Valsi: Amerika-Çin İlişkileri (2001-2008)*. İstanbul: Der Yayınları.
- McSweeney, Bill (1996), “Identity and Security: Buzan and the Copenhagen School”, *Review of International Studies*, 22, ss. 81-93.
- Özlük, Erdem (2014), “Uluslararası İlişkiler Disiplinin Doğuşu, Kimliği ve Sorunları”, Şaban Kardaş & Ali Balcı (ed.), *Uluslararası İlişkilere Giriş: Tarih, Teori, Kavram ve Konular*, İstanbul: Küre Yayınları, ss. 74-84.

- Pelosi.house.gov “Full Biography”, Erişim Tarihi: 26.08.2020, Erişim Adresi: <https://pelosi.house.gov/biography-0>.
- Pfiffner, James P. (2004), “Did President Bush Mislead the Country in His Arguments for War with Iraq?”, *Presidential Studies Quarterly*, 34(1), ss. 25-46.
- Powell, Bonnie Azab (2003), “Has Bush Made Us Safer? Journalists Debate U.S. Security In The Aftermath Of The Iraq War”, *News Center*, 05.11.2003, Erişim Tarihi: 26.08.2020, Erişim Adresi: https://www.berkeley.edu/news/media/releases/2003/11/05_debate.shtml.
- Procon.org (2009), “Iraq Statements by US President George W. Bush”, Erişim Tarihi: 26.08.2020, Erişim Adresi: <https://usiraq.procon.org/view.resource.php?resourceID=000684>.
- Reçber, Sercan (2016), *İnsancıl Müdahale ve Koruma Sorumluluğu*, İstanbul: Onikilevha Yayıncılık.
- The Platform Committee (2004), “2004 Republican Party Platform: A Safer World and a More Hopeful America”, New York, ss. 1-39.
- The White House (2002/a), “President Bush Delivers Graduation Speech at West Point”, Erişim Tarihi: 26.08.2020, Erişim Adresi: <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2002/06/20020601-3.html>.
- The White House (2002/b), “The National Security Strategy of the United States of America”, Erişim Tarihi: 26.08.2020, Erişim Adresi: <https://2009-2017.state.gov/documents/organization/63562.pdf>.
- Turan, Kürşat (2016), “ABD’nin Irak’a Askeri Müdahaleleri:1990-1991 ve 2003-2004”, Haydar Çakmak (der.), *ABD’nin Askeri Müdahaleleri: 1880’den Günümüze*, Ankara: Kaynak Yayınları, ss. 417-425.
- Türkmen, Füsun (2006), *İnsan Haklarının Yeni Boyutu: İnsancıl Müdahale*, İstanbul: Okumuş Adam Yayıncılık.
- Usiraq.procon.org (2006), “9/11 Five Years Later: Successes and Challenges”, Erişim Tarihi: 26.08.2020, Erişim Adresi: <https://usiraq.procon.org/sourcefiles/911.5.yrs.later.pdf>.
- U. S. Department of State, “Former Secretaries of State”, Erişim Tarihi: 26.08.2020, Erişim Adresi: https://www.state.gov/former-secretaries-of-state/?fbclid=IwAR2uTbdsXrMfSzHsFv_x8U9KD_7QNtToVvkvoS0vR4m1shZndx_10vpc8HQ.

- Waever, Ole & Buzan, Barry (2017), “Teoriye Dönüş Sonrasında: Güvenlik Çalışmalarının Geçmişi, Bugünü ve Geleceği”, Alan Collins (ed.), Nasuh Uslu (çev.), *Çağdaş Güvenlik Çalışmaları*, İstanbul: Uluslararası İlişkiler Kütüphanesi, ss. 392-410.